

מסכת סוכה פרק ד'

- משנה א'** "לולב וערבה ששה ושבועה" – מצות נטילת ד' מינים, וערבה היינו מה שזוקפים בעידי המזבח, פעמים נוחגים ששה ימים, ופעמים שבועה ימים.
- "ההלל והשמחה שמונה" – הלל השלם, ומצות "ושמחת בחגך" [בזמן ביהמ"ק קיימו מצות שמחה בבשר שלמים] נוחג אף בשמיני עצרת.
- "סכה וניסוך המים שבעה" – סוכה מן התורה, וניסוך המים הלכה למשה מסיני, נוחג שבועה ימים.
- "החליל חמשה וששה" – היינו השירה בכלי שיר בשמחת בית השואבה נוחג פעמים חמשה ימים ופעמים ששה ימים, [ומה שנקט "חליל" משום שכלי זה נשמע בעיקר].
- משנה ב'** "לולב שבועה כיצד, יו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבועה ושאר כל הימים ששה" – בבית המקדש מצות לולב שבעת ימים מן התורה, אעפ"כ רק ביום הראשון דוחה לולב שבת, ואם חל יום טוב ראשון בשאר ימים של חול ונמצא שבת בחול המועד, גזרו חז"ל שלא ליטול שמא יעבירו ד' אמות, [אע"פ שאין שבות במקדש עיין רע"ב].
- משנה ג'** "ערבה שבועה כיצד יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת ערבה שבועה ושאר כל הימים ששה" – לא מדובר כאן בערבה שבלולב, אלא יש הלכה למשה מסיני להעמיד ערבה בעידי המזבח, וכיון שזה הלכה למשה מסיני, רצו חכמים לעשות לו היכר, שידעו שהוא הללמ"ס, ולכן אמרו שדוחה שבת, ומה שלא קבעו שידחה את יום הראשון, משום שלא יהיה כ"כ היכר, משום שבלאו הכי נדחה שבת משום הלולב, ולכן קבעו שידחה ביום השביעי כשחל בשבת, [בזמן הזה מה שלוקחים ערבות ביום השביעי הנקרא "הושענא רבא" הוא תקנת הגביאים זכר למקדש]. ואם חל שביעי של ערבה בשאר ימים של חול, ונמצא שבת לא בשביעי, אינו

דוחה שבת.

- מ ש נ ה** – "מצות לולב כיצד" – איך נהגו בבית המקדש בזמן שחל יום ראשון בשבת.
- ד'**
- "יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מזליכין את לולביהן לחר הבית"
- בערב שבת לוקחים את הלולבים לבית המקדש, כי בשבת לא יוכלו לטלטל ברשות הרבים.
- "החזנים מקבלים מהן וסודרין אותן על גב האיציטבא"
- חר הבית היה מוקף מסביב כמין כסאות לישיב עליהם והוא הנקרא איציטבאות [מעליו היה גג להגן מפני הגשמים] ועל האיציטבאות הללו הניחו את כל הלולבין.
- "והזקנים מניחים את שלחם בלשכה"
- הזקנים שחששו שמחר ידחפו אותם, נתנו להם רשות להניח באחד החדרים שבהר הבית.
- "ומלמדים אותם לומר כל מי שמגיע לולבי בידו הרי הוא לו במתנה"
- זכיון שביום הראשון בעינין "שלכם", ומכיון שיש שם קהל רב וקרוב לוודאי שלא יקבל את לולבו, לכן לימדו אותם להקנות במתנה לשני ואז יהיה שלכם.
- "למחר משכימים ובאים והחזנים זורקים אותם לפניהם וזן מחטפים ומכין איש את רעהו, וכיון שראו בית דין שבאו לידי סכנה התקינו שידיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו"
- למחרת בשבת משכימים מוקדם ובאין לחר הבית, והשמישים [חזנים. ונקראים כן מלשון "חוזזה" שהם מסתכלים ודואגים לעניני בית המקדש] זורקים את הדי' מינים לפני הקהל, והקהל היה חוטף, והגיעו למצב שהיו מכין איש את חברו, ולכן תיקנו בית דין שלא יטלו בבית המקדש אלא בבית.
- מ ש נ ה** – "מצות ערבה כיצד" – מצות ערבה הוא הלכה למשה מסיני, וירדו למקום הנקרא מוצא

- ששם מצוי ערבות, ולקחו "מורביות" = ענפים גדולים של ערבה.
- מקום היה למטה
מירושלים ונקרא
מוצא יורדים לשם
ומלקטים משם
מורביות של ערבה
- "וזוקפין אותם בידי
המזבח וראשיהן
כפופים על גבי
המזבח"
- מעמידים אותם ישר ביצד המזבח [ובגמרא מבואר שגובהו י"א אמה
משום שהיה מונח על היסוד, ומהיסוד עד המזבח ח' אמות, ועוד מעט
משום שמתעקם במקום הסובב, והיה עולה מעל המזבח עוד יותר
מאמה, ואח"כ כפוף למזבח אמה].
- "תקעו והריעו
ותקעו"
- משום שמחה תקעו שלוש קולות. תקיעה תרועה תקיעה.
- "בכל יום מקיפין את
המזבח פעם אחת
ואומרים אנא ה'
הושיעה נא אנא ה'
הצליחה נא"
- בכל יום של סוכות היו הכהנים מסובבים את המזבח פעם אחת,
ובהקפתם היו אומרים אנא ד' הושיעה נא זכו' [במשנה לא מבואר עם
מה הם מסובבים את המזבח, בערבה או בלולב. והראשונים נחלקו
בזה].
- "רבי יהודה אומר שמוזסיפים לומר בהקפתם "אני והו הושיעה נא"
כלומר, אני והקב"ה הושיעה נא, משום שה' נמצא בערותיהם כמו
שנאמר "עמו אנכי בצרה".
- "אותו היו מקיפין
את המזבח שבע
פעמים"
- היינו בשביעי של סוכות, מסובבים את המזבח שבע פעמים.
- "בשעת פטירתן מה
הן אומרים יופי לך
מזבח"
- בשעה שנפרדו [=נפטרו] והיינו בפעם האחרונה שהקיפו המזבח, היו
אומרים שכל היופי והכבוד שעשו עם הערבה הוא בשביל המזבח
המכפר עלינו.
- "ר' אליעזר אומר שהיו אומרים "ליה" והיינו שמוזדים לה', "ולך מזבח"

ולמזבח עושים כל הכבוד הזה. והיו אומרים זאת שני פעמים.	לי-ה זלך מזבח לי-ה	
	זלך מזבח "	
אותו הסדר שעשו בחול, כך עשו גם בשבת, שגם בשבת מקיפים את המזבח בערבה, וכל מה שנאמר במשנה ה', ורק כשחל שבת ביום השביעי.	- "כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת"	משנה ו'
אלא שאסור לקטוף בשבת ולטלמלו לבית המקדש, לכן קטפו בערב שבת.	- "אלא שהיו מלקטים אותן בערב שבת"	
ומניחים את הערבות בתוך כלים של זהב [לכבוד] מלאים עם מים, כדי שלא יתייבשו [ונקט בלשון "יכמושו" שפירושו קצת יבש, שאף לא רצו שיגיע למצב של קצת יבש].	- "ומניחים אותן בגיגיות של זהב כדי שלא יכמושו"	
ר' יוחנן חולק שלא היו מקיפין בערבות, אלא היו מביאין ענפים [=חריות] של עץ דקל, ומקיפין עם חריות ולאחר מכן חובטים [מכים] בצידי המזבח.	- "רבי יוחנן בן ברקא אומר חריות של דקל היו מביאין וחובטין אותן בקרקע בצידי המזבח"	
עשו כן כל שבעת הימים, וכל יום היה נקרא חיבוט חריות על שם שחבט את הענפים [תיז"ט].	- "ואותו היום נקרא יום חיבוט חריות"	
ביום השביעי לאחר שקיימו המצוה הגדולים היו לוקחים לילדים הקטנים את הלולבין והאתרוגין, ואין בזה משום גזל, משום שנהגו לעשות כן משום שמחה [זעיין ברע"ב עוד פירוש].	- "מיד התניקו שומטין את לולביהן ואוכלים אתרוגיהן"	משנה ז'
מצות ניסוך המים הוא הלכה למשה מסיני לנסך מים בחג הסוכות מלבד ניסוך היין. איך היה הסדר של ניסוך המים.	- "נסוך המים כיצד"	משנה ט'
כלי הנקרא צלוחית של זהב, המכיל בתוכו מדה של שלשה לוגים, היה ממלא בו מים ממעיין השילוח הסמוך לבית המקדש.	- "צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים היה ממלא מן	

השילוח

- "הגיעו לשער המים תקעו וזהריעו ותקעו" – אחד משערי העזרה שדרכו הכניסו את המים לביהמ"ק קרוי שער המים, על שם שדרכו מכניסים המים, ומשום שמחה של שאיבת המים, תקעו שלש תקיעות, תקיעה תרועה תקיעה.
- "עלה בכבש ופנה לשמאלו שני ספלים של כסף היו שם" – עלה למזבח בכבש שהיה בדרומו של המזבח, ופנה לשמאלו משום שבפינה מערבית דרומית היו הספלים, שהיו עשויים ממתכת כסף.
- "רבי יהודה אומר של סיד היו אלא שהיו משחרים פניהם מפני היין" – ר' יהודה סובר שהספלים היו בצבע לבן, משום שהיו של סיד, אלא כיון שמכניסים בהן יין היו משחרים פניהם, ודומים לשל כסף. [ואף שאחד היו עשוי למים, ואיך היה מושחר, אמרינן בגמרא דפעמים שטעו והכניסו יין בתוך של מים והושחר].
- "ומנוקבין כמין שני חטמין דקין" – הספלים היו מסתיימים בצורה של משפך ושני חורים דקים בתחתית הספל [והיו נראים כמו חוטם, שיש לו שני חורים דקים], והכהן שופך את היין והמים לתוך הספלים, והם יורדים דרך החוטמין על המזבח ובמזבח היה חור שבו היין והמים יורדין לשיתין של המזבח והם עמוקים מאד.
- "אחד מעובה ואחד דק כדי שיהו שניהם כלים בת אחת" – יין הוא סמיך יותר, ומים נוזלי, וכששופך את המים והיין לתוך הספלים, המים יצאו מהר יותר מהספל, וכיון שרצו שיסתיימו בבת אחת, לכן עשו את החור של ספל היין גדול יותר, ושל המים דק יותר.
- "מערבי של מים מזרחי של יין" – שני הספלים עמדו בקרן דרומית מערבית, אלא ששל מים לצד מערב, וששל יין סמוך לו לצד מזרח.
- "עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא" – אם טעה ושפך [=עירה]. לשון עירוני שייך כששופך מכלי לכלי מים לתוך הספל של יין, וכן להיפך ששפך את היין לתוך הספל של מים, יצא, שבדיעבד אין זה מעכב.
- "ר' יהודה אומר בלוג" – ר' יהודה חולק על ת"ק בשני דברים: 1). דלא ניסכו בשלשת לוגין,

אלא בלוג אחד, 2). והיו מנסכים גם בשמיני עצרת, ולא רק שבעת ימים.

הצדוקים לא החזיקו ממצות ניסוך המים, משום שמאמינים רק בתורה שבכתב, וניסוך המים הוא הלל"מ, וכיון שחששו שהכהן צדוקי, לכן ביקשו ממנו להגביה ידו בשעת הניסוך, כדי שיראו שמנסך לתוך הספלים, שפעם אחת הכהן היה צדוקי וניסך על גבי רגליו, משום שלא רצה לקיים מצות ניסוך לתוך הספל, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, – משום שניסוך המים עשו בשחרית, והיה בידיהן אתרוגין [ובירושלמי מבואר שהוא מת].

– גם בשבת עשו ניסוך המים.

אלא שאת שאיבת המים עשו בער"ש ממעיין השילוח, משום שבשבת לא יכלו לטלטלו מן המעיין, והניחוה בכלי שאינה מקודשת, משום שבכלי מקודש זה נפסל בלינה.

נשפך המים או שנתגלתה ובשבת אינו יכול למלאות מן השילוח, היה ממלא מן הכיור, שאף שהכיור נתקדש, לא נפסלו המים, משום שלמדנו במסכת יומא שבן קטין עשה מוכני לכיור, שהיו מכניסים אותו לתוך הבור ולא נפסל בלינה.

כיון שמגולה אסור בשתייה לבני אדם, שמא שתה ממנו נחש והטיל בו ארס, וכיון שאסור בשתייה להדיוט, אינו כבוד להביאו לפני ה'.

היה מנסך כל

שמונה"

– "ולמנסך אומרים לו הגבה ידיך שפעם אחת ניסך אחד על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן"

משנה

י'

– "כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת"

– "אלא שהיה ממלא מער"ש חבית של זהב שאינה מקדשת מן השלוח"

– "נשפכה או נתגלתה היה ממלא מן הכיור"

– "שהיין והמים המגלין פסולין לגבי המזבח"